

5.3.2021

VN/5554/2021

Enligt sändlista

Tillsynen över den ändring av lagen om smittsamma sjukdomar som trädde i kraft den 22 februari 2021

I den ändring av lagen om smittsamma sjukdomar som trädde i kraft den 22 februari 2021 föreskrivs det om förutsättningarna för tillhandahållande av tjänster under coronaepidemin. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2021/2021014>

I lagen föreskrivs det om tillhandahållande av tjänster till kunder och till personer som deltar i olika verksamheter på ett tryggt sätt och så att ny smittspridning kan förhindras så effektivt som möjligt. Åtgärderna innefattar krav på hygienrutiner för att förhindra spridning av coronavirussjukdomen, rengöring av utrymmen och ytor och åtgärder för upprätthållande av tillräckliga avstånd. Skyldigheterna har utfärdats direkt med stöd av lagen och de förutsätter med andra ord inget separat myndighetsbeslut. Genom skyldigheterna förstärker man åtgärderna för att trygga hygien och avstånd, som tidigare främst getts i form av anvisningar och rekommendationer, så att de blir juridiskt bindande.

I ändringen föreskrivs det som en åtgärd enligt nästa fas utöver iakttagande av allmänna hygienkrav dessutom att kommunen eller regionförvaltningsverket, i det fall att epidemiläget i ett område kräver det, kan meddela ett beslut i vilket det förutsätts att näringsidkare och andra aktörer vidtar åtgärder för att förhindra närkontakt i utrymmen som är öppna för allmänheten eller som är avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrupps vistelse. Detta beslut tillämpas dock inte på läroanstalternas verksamhet, småbarnspedagogik, professionell idrott eller verksamhet som hör till privatlivet eller familjelivet.

Enligt ändringen ska som en yttersta åtgärd kommunen eller regionförvaltningsverket kunna besluta om att stänga utrymmen för kunder eller deltagare och väntsalrar som är öppna för allmänheten eller som är avsedda för en begränsad kund- eller deltagargrupps vistelse. Möjligheten att förbjuda att kunder eller deltagare släpps in i ett utrymme gäller endast sådana funktioner där det finns en särskild risk för betydande smittkedjor. Beslutet ska inte tillämpas på exempelvis läroanstalternas verksamhet eller småbarnspedagogiken.

För persontrafikens del innehåller ändringen bestämmelser om motsvarande hygienkrav samt om en begränsning av passagerarantalet som vid behov kan genomföras genom myndighetsbeslut. Det nationella beslutsfattandet som gäller hälsosäkerhet i trafiken och som riktar sig till tjänsteproducenterna inom trafiken har koncentrerats till Transport- och kommunikationsverket Traficom.

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket övervakar att lagen följs. Lagparagraferna gör det möjligt för de olika myndigheterna i kommunen, såsom hälsoskyddsmyndigheterna, att delta i övervakningen på ett flexibelt sätt. Kommunen, regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket ska samarbeta sinsemellan i fråga om övervakningen. Bestämmelserna i 58 c– 58 h och 59 a– 59 e § samt 91 § 1 mom. i lagändringen gäller till och med den 30 juni 2021.

Detta styrningsbrev har utarbetats i samarbete med social- och hälsovårdsministeriet, kommunikationsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, regionförvaltningsverken, Transport- och kommunikationsverket Traficom, Valvira, Livsmedelsverket, Institutet för hälsa och välfärd, Arbetshälsoinstitutet och Finlands Kommunförbund. Styrningsbrevet gäller till och med den 30 juni 2021 och det uppdateras vid behov.

Genomförandet av ändringarna i lagen om smittsamma sjukdomar samt beslutsfattandet i kommunerna, regionförvaltningsverken och Transport- och kommunikationsverket Traficom

De nya befogenheterna enligt ändringen av lagen om smittsamma sjukdomar och genomförandet av ändringarna har behandlats ingående i uppdateringen av handlingsplanen för hybridstrategin, som social- och hälsovårdsministeriet publicerade den 25 februari 2021 ([Brev 25.2](#)).

Tillsynen över de nya skyldigheterna i lagen om smittsamma sjukdomar sker som myndighetssamarbete

Övervakningen av de skyldigheter som det föreskrivs om i lagändringen fördelas mellan flera myndigheter, kommuner och regionförvaltningsverk samt Transport- och kommunikationsverket Traficom. Dessa myndigheter behöver tillsammans planera hur laglighetsövervakningen ska skötas i praktiken. Det är också viktigt att myndigheterna ser till att kontaktuppgifterna fördelas sinsemellan på ett sådant sätt att informationsutbytet i anslutning till övervakningen är smidigt. Dessutom ska myndigheterna samarbeta i sin strävan att främja laglighetsövervakningen.

Regionförvaltningsverket och kommunen övervakar inom sitt verksamhetsområde att de skyldigheter och begränsningar som gäller allmänna utrymmen samt de beslut som gäller dem iakttas. Transport- och kommunikationsverket Traficom och kommunen övervakar att de aktörer som ansvarar för administreringen av stationer, terminaler och andra motsvarande utrymmen tillsammans med leverantörerna av transporttjänster sörjer för arrangemangen för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19. Transport- och kommunikationsverket Traficom och kommunen övervakar också de i lag föreskrivna åtgärder för att förhindra spridningen av covid-19-epidemin som gäller persontrafiken samt efterlevnaden av besluten om temporär begränsning av antalet passagerare.

Polisen övervakar att de beslut om offentliga tillställningar och allmänna sammankomster som meddelats med stöd av 58 § och 58 d § samt skyldigheten enligt 58 § 2 mom. iakttas i fråga om skyldigheter och begränsningar som gäller antalet publik och antalet personer samt upprätthållandet av avstånd.

I enlighet med 58 b § i lagen övervakar regionförvaltningsverket fullgörandet av de skyldigheter och iakttagandet av de begränsningar som anges i 58 a § och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den.

Inspektioner (59 b §)

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket Traficom får med stöd av 59 a § inspektera verksamhet och utrymmen som omfattas av deras tillsyn. Inspektören har även rätt att få tillträde till de utrymmen som omfattas av skyldigheterna eller begränsningarna. Vid inspektionen ska oberoende av sekretessbestämmelserna alla handlingar som inspektören begär och som är nödvändiga för inspektionen uppvisas. På inspektörens begäran ska dessutom, trots sekretessbestämmelserna, kopior

av de handlingar som är nödvändiga för inspektionen överlämnas utan avgift. Inspektören har rätt att fotografera under inspektionen.

Inspektioner får inte förrättas i utrymmen som används för boende av permanent natur. Vid inspektionerna ska 39 § i förvaltningslagen iakttas.

Transport- och kommunikationsverket får vid en inspektion ta hjälp av utomstående experter på det sätt som anges i 196 § 4 och 5 mom. i lagen om transportservice.

De kommunala myndigheterna för hälsoskydd och livsmedelstillsyn får i samband med de inspektioner de förrättar med stöd av hälsoskyddslagen och livsmedelslagen samtidigt kontrollera att skyldigheterna enligt lagen om smittsamma sjukdomar fullgörs och att begränsningarna och de beslut som gäller dessa begränsningar iakttas.

De kommunala myndigheterna för hälsoskydd, livsmedelstillsyn och smittskydd får också förrätta inspektioner på begäran av regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket i utrymmen som inte är tillsynsobjekt för hälsoskyddet eller livsmedelstillsynen.

Myndigheterna ska sinsemellan komma överens om hur begäran om inspektion framförs för att samarbetet ska löpa smidigt.

Inspektionerna kan förrättas utan förhandsanmälan eller så att de avtalas på förhand. Vid inspektionen ska det ändå tydligt uppges med stöd av vilken lag eller vilka lagar inspektionen utförs.

Inspektionerna ska gärna riktas utifrån en riskbedömning så att de har maximal effekt med tanke på hanteringen av coronavirusläget. Även när miljö- och hälsoskyddets planerliga tillsyn planeras och riktas är det bra att tillämpa ett riskbedömningsperspektiv. I den planerliga tillsynen rekommenderas det att man prioriterar möjligheten att genomföra tillsynen enligt lagen om smittsamma sjukdomar. Det är lättare att skjuta upp sådana inspektioner som är av mindre betydelse för tillsynen enligt lagen om smittsamma sjukdomar och som har en låg risknivå med tanke på miljö- och hälsoskyddet.

Vad inspekteras?

Vid inspektion av utrymmen som är öppna för allmänheten kontrolleras följande:

1. Kunder och deltagare har möjlighet att rengöra händerna (58 § 1 mom.)
 - möjlighet ges att tvätta händerna med rinnande vatten, flytande tvål och engångs handduk eller med handsprit godkänd av Säkerhets- och kemikalieverket
2. Kunder och deltagare ges anvisningar om upprätthållande av tillräckliga avstånd, om rengöring av händerna och om andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta (58 c § 1 mom.)
 - på ett sätt som är ändamålsenligt för lokalen och verksamheten (lätt synligt och begripligt)
 - anvisningar om bl.a. handtvätt, munskydd och symptomfrihet enligt behov
3. Effektiverad rengöring av utrymmen och ytor (58 c § 1 mom.)

- Denna skyldighet anses bli uppfylld då städningen utförs enligt Arbetshälsoinstitutets städanvisningar¹
 - Observera att det kan finnas striktare krav inom vissa branscher, t.ex. gällande livsmedelshygien.
4. Den aktör som ansvarar för lokalens förvaltning ordnar så att kunder och deltagare kan hålla avstånd till varandra på ett sätt som är ändamålsenligt med tanke på verksamheten (58 c § 2 mom.)
- Bedöma om kravet på avstånd förverkligas i praktiken med beaktande av verksamhetens särdrag.
 - Kundplatserna är placerade tillräckligt långt från varandra så att kunderna kan vistas och röra sig i lokalen utan att det uppstår trängsel.
 - Observera att det kan finnas särskilda anvisningar för olika branscher.^{2,3}
5. Efterlevnaden av eventuella beslut (58 d, 58 g och 58 h §)
- Fullföljande av särskilda skyldigheter som utfärdats med stöd av 58 d och 58 g §.
 - Om en kommun eller ett regionförvaltningsverk utfärdat ett beslut med stöd av 58 d §, ska inspektören kontrollera att den som ansvarar för lokalen har sammanställt en skriftlig plan över hur skyldigheterna och begränsningarna genomförs och att planen är synlig för kunder och deltagare (58 h §).

Trafikmedel:

1. Utrymmen och ytor som är avsedda för passagerare rengörs regelbundet. Även andra förfaranden för att hindra smittspridning iakttas. (58 e § 1 mom.)⁴
2. Passagerarna ges anvisningar om åtgärder för att förhindra smittspridning i transportmedlen. (58 e § 1 mom.)
 - möjlighet att bibehålla en tillräcklig hygiennivå samt instruktioner om tillräckliga avstånd, om rengöring av händer, om användning av ansiktsskydd och andra motsvarande rutiner som förhindrar spridning av smitta i transportmedlet.
3. Efterlevnaden av beslut (58 f §)
 - Om Transport- och kommunikationsverket utfärdat ett beslut med stöd av 58 f § kontrollerar inspektören att skyldigheten att begränsa passagerarantalet iakttas.

¹ [Städanvisningar för att förebygga smitta av covid-19 – Arbetshälsoinstitutet](#)

² [Anvisningar om att ordna, begränsa och ställa in hobbyverksamhet för barn och unga – UKM och THL](#)

³ [Anvisningar för att förhindra coronavirussmitta vid offentliga tillställningar, vid allmänna sammankomster och vid användningen av offentliga lokaler – UKM och THL](#)

⁴ [Anvisningar för persontransportbranschen för att förebygga spridning av covid-19-sjukdom – Arbetshälsoinstitutet](#)

Eftersom ventilation minskar orenheterna i inomhusluften är det bra om inspektören tar upp vikten av ventilation i transportmedel och utrymmen, och hur den kan effektivieras.

Dokumentation av inspektionen

I lagen om smittsamma sjukdomar finns inga särskilda bestämmelser om dokumentation av inspektioner, men i 59 b § 2 mom. finns en hänvisning till förfarandet enligt 39 § i förvaltningslagen. Enligt 39 § 2 mom. i förvaltningslagen ska den som förrättar inspektion också utan dröjsmål avfatta en skriftlig inspektionsberättelse över inspektionen. Av inspektionsberättelsen ska framgå inspektionens förlopp och inspektionsförrättarens viktigaste iakttagelser. Inspektionsberättelsen ska delges de parter som har rätt att närvara vid inspektionen och de myndigheter som ärendet berör.

Om inspektionen förrättas i samband med till exempel en miljö- och hälsoskyddsinspektion måste tillsynen enligt lagen om smittsamma sjukdomar dokumenteras separat, eftersom det kan finnas behov av administrativa åtgärder, informationsförmedling och bl.a. statistikföring som gäller lagen om smittsamma sjukdomar.

Det är önskvärt att inspektionsblanketterna är enhetliga. Regionförvaltningsverken och Transport- och kommunikationsverket Traficom ger närmare anvisningar om dokumentation och övervakningen av inspektioner som förrättas på deras begäran.

Till det centraliserade informationssystemet för miljö- och hälsoskyddet (Vati) har det fogats en funktion för att införa enkla anteckningar om sådan tillsyn som utförts med stöd av lagen om smittsamma sjukdomar. Systemet kan användas som stöd för dokumentationen. Anteckningar i Vati-systemet räcker emellertid inte för att dokumentera tillsynen på det sätt som regionförvaltningsverken eller Transport- och kommunikationsverket Traficom kräver.

Föreskrifter och tvångsmedel

I 59 c § finns bestämmelser om myndigheternas rätt att utfärda föreskrifter och använda tvångsmedel.

Regionförvaltningsverket och kommunen kan utfärda föreskrifter om offentliga utrymmen. Kommunen och Transport- och kommunikationsverket kan utfärda föreskrifter om transportmedel och stationsbyggnader på det sätt som föreskrivs i 59 c §.

Föreskrifterna måste ha en giltighetstid som är rimlig med tanke på verksamhetens natur och på den brist eller det missförhållande som de gäller. Om bristerna eller missförhållandena inte korrigerats och om skyldigheterna väsentligen har åsidosatts, kan kommunen, regionförvaltningsverket eller Transport- och kommunikationsverket Traficom avbryta verksamheten eller stänga lokalen under högst en månad, om det är nödvändigt för att förhindra smittspridningen. Detta gäller dock inte utrymmen som används för religionsutövning.

Myndigheterna kan förena dessa beslut med vite enligt viteslagen (1113/1990).

Myndigheterna ska också anmäla betydande försummelser av skyldigheter och begränsningar till den myndighet som infört skyldigheten eller begränsningen.

Polisen har rätt att hindra, avbryta eller avsluta offentliga tillställningar eller möten där beslut som gäller tillställningen inte iakttas. Polisen har också rätt att beordra en folksamling att skingra sig.

Regionförvaltningsverket, kommunen och Transport- och kommunikationsverket har rätt att vid behov få handräckning av polisen när inspektion förrättas, verksamhet avbryts eller en lokal stängs.

Vid hälsoskyddsförseelser tillämpas vid behov 44 kap. 2 § i strafflagen (39/1889). En förutsättning är att det gjorts en begäran om utredning till polisen.

Behörig myndighet i kommunen, lagen om smittsamma sjukdomar 59 d §

Kommunen kan enligt kommunallagen i sin förvaltningsstadga bestämma hur organets myndighetsuppgifter ska fördelas och placeras inom kommunens organisation. Under coronaepidemin har många kommuner ändrat sin förvaltningsstadga och utsett kommunstyrelsen till det organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar. Tidigare kan det till exempel ha varit grundskyddsnämnden.

Enligt 59 d § i lagen om smittsamma sjukdomar är det alltså i princip det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar som har behörighet att utföra inspektioner och utfärda föreskrifter. Med avvikelse från kommunallagen kan kommunfullmäktige dock enligt paragrafens 2 mom. genom eget beslut ordna ärendet på något annat sätt. Kommunfullmäktige kan ge organet möjlighet att vidare delegera sin behörighet till den läkare som ansvarar för smittsamma sjukdomar i kommunen, till någon annan tjänsteinnehavare i kommunen, till ett kommunalt organ eller till en sektion i ett kommunalt organ. Delegeringen av behörigheten är möjlig enligt 59 d § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar också fastän det inte uttryckligen nämns i kommunens förvaltningsstadga. Bestämmelserna om delegering av behörighet enligt lagen om smittsamma sjukdomar går med andra ord, med stöd av 2 § i kommunallagen, före bestämmelserna i 91 § i kommunallagen. Undantagsbestämmelsen i 59 d § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar gäller dock endast befogenheten enligt 59 c § 1 och 2 mom. På så vis får befogenheten att enligt 59 c § 4 mom. bestämma att en verksamhet omedelbart ska avbrytas och att utrymmet i fråga ska hållas stängt i högst en månad eller att enligt 5 mom. förstärka ett beslut som gäller fullgörande av en skyldighet med vite inte överförs till en tjänsteinnehavare eller en sektion.

Bestämmelser om formerna för kommunens avtalsbaserade samarbete finns i 49 § i kommunallagen. Vissa kommuner har dessutom en lagstadgad skyldighet att samarbeta i fråga om miljö- och hälsoskyddet. Då är kommunerna skyldiga att bilda ett samarbetsområde för skötseln av miljö- och hälsoskyddsuppgifterna. De ska inrätta antingen ett gemensamt organ eller en samkommun för att sköta uppgifterna inom samarbetsområdet (Lag om samarbetsområden för miljö- och hälsoskyddet, 410/2009).

Med tanke på 59 d § i lagen om smittsamma sjukdomar innebär detta att ovannämnda inspektionsverksamhet och rätt att bestämma om administrativa tvångsmedel genom avtal även kan överföras till ett samarbetsområde för miljö- och hälsoskyddet. En samkommuns uppgifter ändras enligt kommunallagen genom ändring av grundavtalet. Eftersom det nu handlar om en tidsbegränsad uppgift (22.2–30.6.2021) och uppgiften också i övrigt delvis har anvisats miljö- och hälsoskyddet direkt genom lag (59 d och 59 b § 4 mom.), möjliggör formuleringen i lagen om smittsamma sjukdomar att kommunen och samkommunen avtalar om den ytterligare uppgiften utan att grundavtalet ändras. Om behörigheten

enligt lagen om smittsamma sjukdomar redan har anvisats en samkommun, får samkommunen själv fatta beslut om delegering av inspektioner inom samkommunen. Enligt 59 b § i lagen om smittsamma sjukdomar får de kommunala myndigheterna för hälsoskydd och livsmedelstillsyn i samband med sin egen tillsyn också övervaka att skyldigheterna och restriktionerna enligt lagen om smittsamma sjukdomar och beslut som fattats med stöd av den iakttas. Dessutom får hälsoskydds- eller livsmedelstillsynsmyndigheten utföra inspektioner på begäran av regionförvaltningsverket och Transport- och kommunikationsverket Traficom.

Dessa inspektioner får med andra ord utföras också i andra utrymmen än sådana som är tillsynsobjekt för miljö- och hälsoskyddet. Det lönar sig för den kommunala myndighet som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar att med den myndighet (nämnd, sektion eller annat organ) som ansvarar för miljö- och hälsoskyddet avtala om hur de som utövar tillsyn enligt hälsoskyddslagen och livsmedelslagen ska ges anvisningar om tillsynen enligt lagen om smittsamma sjukdomar (till exempel om prioritering och informationsutbyte mellan myndigheterna). Varje inspektion ska dokumenteras i form av en inspektionsberättelse. Inspektionsberättelsen ska, beroende på uppdraget, sändas antingen till den lokala eller till den regionala myndighet som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar.

Handräckning

I 89 § i lagen om smittsamma sjukdomar föreskrivs om handräckning av polisen, räddningsmyndigheterna, Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet och Tullen i syfte att förhindra spridning av en allmänfarlig smittsam sjukdom eller en sjukdom som med fog misstänks vara en allmänfarlig smittsam sjukdom.

Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverket, det kommunala organ som ansvarar för bekämpningen av smittsamma sjukdomar eller den läkare som i kommunen eller samkommunen för sjukvårdsdistriktet ansvarar för smittsamma sjukdomar kan be om handräckning.

Särskilda bestämmelser om handräckning av polisen i anslutning till förrättandet av inspektioner, avbrytande av verksamheten och stängning av utrymmen finns i 59 c § 9 mom.

Avgifter för inspektion

I samband med lagändringen föreskrevs det inte särskilt om avgifter för inspektion. Det går med andra ord inte att ta ut någon avgift för inspektioner som har samband med lagändringen. För inspektioner som utförs som en del av den planmässiga tillsynen enligt hälsoskyddslagen och livsmedelslagen kan en avgift tas ut på det sätt som föreskrivs i dessa lagar.

Anvisningar och rådgivning

Verksamhetsutövares frågor som gäller lagen om smittsamma sjukdomar ska i första hand dirigeras till regionförvaltningsverkens webbsida Vanliga frågor om coronaviruset <https://avi.fi/sv/vanliga-fragor-om-coronaviruset> eller Coronainfo <https://avi.fi/sv/coronainfo>. Det finns inte kapacitet att svara på allmänhetens frågor vid regionförvaltningsverkens Coronainfo, och därför bör kommunerna ha beredskap

att svara på dessa. Vid behov kan kommunen förmedla anmälningar till regionförvaltningsverket för vidare åtgärder.

Avdelningschef Tuija Kumpulainen

Direktör Jari Keinänen

Sändlista

Kommunerna

Tillsynsenheterna inom miljö- och hälsoskyddet

Regionförvaltningsverken

Transport- och kommunikationsverket

För kännedom

Kommunikationsministeriet

Undervisnings- och kulturministeriet

Institutet för hälsa och välfärd

Arbetshälsoinstitutet

Valvira

Livsmedelsverket

Finlands Kommunförbund